

پیش بینی عادات غذایی بر اساس نوع مزاج در جوانان غیر ورزشکار

محمد امین صفری^{الف}، مریم کوشکی جهرمی^ب، فرهاد خرمایی^ج، عبدالصالح زر^{د*}

^{الف} دانشجوی دکترای فیزیولوژی ورزش، بخش تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

^ب دانشیار فیزیولوژی ورزش، بخش تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

^ج استادیار روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

^د استادیار فیزیولوژی ورزش، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه جهرم، جهرم، ایران

چکیده

سابقه و هدف: نتایج مطالعات علل متفاوتی مانند وضعیت اقتصادی-اجتماعی، میزان سواد، میزان آگاهی تغذیه‌ای به عنوان عوامل اثر گزار بر عادات غذایی معرفی کرده‌اند. اما در این میان طبیعت یا مزاج فرد به عنوان یک عامل احتمالی مهم تاکنون مورد توجه قرار نگرفته است. بر اساس نظریات طب سنتی، مزاج فرد می‌تواند تعیین کننده خصوصیات جسمانی، روانی و عاطفی او باشد. از اینرو، هدف پژوهش حاضر پیش بینی عادات غذایی بر اساس گرمی و سردی مزاج در جوانان غیر ورزشکار می‌باشد.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه توصیفی که در سال ۱۳۹۳ انجام شد. تعداد ۲۸۰ نفر از دانشجویان (شامل ۱۰۲ نفر پسر و ۱۷۸ نفر دختر) با روش تصادفی طبقه‌ای به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای تشخیص مزاج از پرسشنامه استاندارد مزاج و برای ارزیابی عادات غذایی از پرسشنامه اعتبار یابی شده عادات غذایی استفاده شد. برای ارزیابی اطلاعات از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد.

یافته‌ها: گرمی و سردی پیش بینی کننده معنی داری برای نمره عادات غذایی بود ($P=0/008$) اما تری و خشکی مزاج از لحاظ آماری معنادار ارتباط معنی داری را نشان نداد.

نتیجه‌گیری: افزایش نمره مزاج، پیش بینی کننده منفی عادات غذایی است. شاید بتوان توصیه‌های غذایی را مبتنی بر نوع مزاج افراد تنظیم نمود ولی با توجه به عدم وجود تحقیقات کافی در این زمینه اظهار نظر و توصیه قطعی نیاز به تحقیقات بیشتری در این زمینه دارد.

کلیدواژه‌ها: مزاج، عادات غذایی، جوانان غیرورزشکار.

تاریخ دریافت: بهمن ۹۴

تاریخ پذیرش: آذر ۹۵

مقدمه:

dietary intakes یا RDIS) انجام می‌شود تا مواد مغذی به

میزان لازم و بدون دریافت مواد اضافی برای بدن تامین گردد و باعث ارتقای سلامت و کاهش خطر ابتلا به بیماری‌های مزمن گردد(۴). علاوه بر این دریافت‌های غذایی ناکافی و سوء تغذیه با برخی از بیماری‌های مزمن از جمله پوکی استخوان(۵)، چاقی(۶)، چاقی شکمی(۷) و حتی دیابت نوع دو ارتباط دارد(۸). مطالعات پیشین در سطح دنیا دریافت‌های غذایی در گروه‌های سنی نوزادان، کودکان زیر ۲سال، کودکان پیش دبستانی(۲) و کودکان سنین مدرسه، دانش آموزان(۹) و حتی سالمندان(۱۰) را مورد بررسی قرار داده اند. این بررسی‌ها در

اهمیت تغذیه طی دوران مختلف زندگی انسان بر کسی پوشیده نیست(۱). بررسی دریافت‌های غذایی در گروه‌های سنی مختلف عامل مهمی در ارزیابی وضعیت سلامت جامعه است(۲). همچنین تخمین دریافت‌های غذایی در زیر گروه‌های جمعیتی می‌تواند به حذف کمبودهای تغذیه‌ای احتمالی کمک کند و در نتیجه منجر به تعیین استراتژی‌های مناسب برای پیش‌گیری از سوءتغذیه و یا دریافت زیاد مواد غذایی(پرخوری) شود(۳). ارزیابی رژیم‌های غذایی با استفاده از راهنمای دریافت‌های غذایی روزانه (Recommended

جامعه ایرانی نیز انجام شده است (۱۱). تعیین عادات غذایی، عوامل احتمالا مرتبط با عادت غذایی و اصلاح دریافت‌های کم یا زیاد مواد مغذی در هر گروه جمعیتی اثر قابل توجهی در ارتقای سلامت آن گروه جمعیتی دارد. عادات غذایی به معنای (چه غذایی، چگونه و چه وقت خورده می‌شود) امروز در دنیا یکی از ارکان اساسی در برنامه درمانی بیماری دیابت است، به طوری که گاهی با تبدیل یک عادت غلط غذایی به عادت صحیح می‌توان به نتایج بسیار مطلوبی دست یافت (۱۲). نتایج مطالعات علل متفاوتی را به عنوان عوامل اثرگذار بر عادات غذایی معرفی کرده‌اند. عواملی مانند وضعیت اقتصادی- اجتماعی (۱۳)، میزان سواد (۱۴)، میزان آگاهی تغذیه‌ای (۱۵) در تحقیقات مختلف در ارتباط با عادات غذایی بررسی شده‌اند. اما در این میان طبیعت یا مزاج فرد به عنوان یک عامل احتمالی مهم تاکنون مورد توجه قرار نگرفته است. مزاج در طب سنتی ایران، مفهومی کلیدی در تعریف سلامتی و بیماری انسان و نقطه عطف فیزیوپاتولوژی بیماری‌هاست (۱۶) که نتیجه تاثیر کیفیت‌های عناصر چهارگانه یعنی گرمی و سردی و خشکی و تری بر یکدیگر است (۱۷). تاریخچه طب سنتی ایران به روزهای آغازین پیدایش علم پزشکی و یافته‌های بقراط (۴۶۰-۳۵۷ قبل از میلاد) باز می‌گردد. او تمام خوراکی‌ها را در ۴ دسته گرم، سرد، خشک و تر دسته‌بندی کرد و عقیده داشت که سلامتی حاصل حفظ تعادل در انجام ۴ مورد است. سال‌ها بعد ابن سینا (۹۸۰-۱۰۳۷ بعد از میلاد) پدر علم پزشکی ایران متون باقی مانده از گذشته و عقاید موجود را گردآوری و در قالب کتاب قانون در طب ارائه نمود (۱۸).

حکمای طب سنتی ایران انسان‌های سالم را در ۹ گروه مزاجی شامل مزاج‌های معتدل، سرد، گرم، تر، خشک، سردتر، سردوخشک، گرم و تر و گرم و خشک تقسیم‌بندی می‌کنند. مزاج در لغت به معنی در هم آمیختن و در طب سنتی ایران به مفهوم کیفیت یکسان و جدیدی است که در نتیجه آمیختن ارکان به یکدیگر و فعل و انفعال آنها بوجود می‌آید. مزاج کیفیت جسم مرکب است که در نتیجه فعل و انفعال کیفیات چهارگانه و متضاد گرمی، سردی، تری و خشکی موجود در ارکان ایجاد می‌گردد (۱۹).

از دیدگاه طب سنتی هر فردی دارای مزاج منحصر به فردی است و هرگز نمی‌توان دو نفر را علی‌رغم شباهت ظاهری آن‌ها، مشابه هم در نظر گرفت (۱۶، ۲۰) لذا می‌توان دریافت که رفتارها و تمایلاتی که تحت تاثیر مزاج فردی قرار دارند، در افراد مختلف متفاوت است و شاید بتوان مزاج فرد را در زمره تفاوت‌های فردی در نظر گرفت. از اینرو، پژوهش حاضر به منظور بررسی ارتباط بین عادات غذایی و مزاج، صدد پاسخ به این سوال است که نقش پیش‌بینی مزاج در عادات غذایی جوانان غیرورزشکار چگونه است؟

مواد و روش‌ها:

پژوهش حاضر از نوع توصیفی که در سال ۱۳۹۳ در دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان انجام شد.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان غیرورزشکار شاغل به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان بودند که درس تربیت بدنی عمومی را در نیم‌سال اول سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ اخذ نموده بودند. تعداد ۲۸۰ نفر از دانشجویان (شامل ۱۰۲ نفر پسر و ۱۷۸ نفر دختر) با میانگین سنی $21/78 \pm 2/8$ به روش تصادفی طبقه‌ای به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. حجم نمونه براساس جدول مورگان تعیین گردید.

استفاده از پرسشنامه تشخیص مزاج به منظور تشخیص مزاج آزمودنی‌ها: این پرسشنامه اولین پرسشنامه خود اظهاری معتبر به منظور تشخیص مزاج و دارای ۱۰ سوال ۳ گزینه‌ای می‌باشد که مزاج افراد را با توجه به مواردی همچون ملمس بودن، سرعت تاثیر پذیری از سرما و گرما، چگونگی ادا کردن کلمات، سرعت خشم و عصبانیت، سرعت تاثیرپذیری از غذا-های با طبع گرم و یا طبع سرد، قوت صدا، سرعت حرکات جسمی، وضعیت چاقی و لاغری و نرمی و خشکی پوست راتیین می‌کند. همچنین این پرسشنامه دارای ضریب آلفای کرونباخ $\alpha=0.71$ درصد می‌باشد که نشان دهنده سازگاری و انسجام داخلی بالاست و علاوه بر این ویژگی و حساسیت

نقاط برش پرسشنامه جهت گروه گرم، ۶۵ درصد و ۹۳ درصد، برای گروه سرد، ۵۲ درصد و ۹۷ درصد، برای گروه خشک، ۵۳ درصد و ۶۷ درصد و در آخر برای گروه مرطوب، ۵۳ درصد و ۷۶ درصد بود (۲۱). همچنین پرسشنامه محقق ساخت عادات غذایی به منظور تعیین وضعیت عادات غذایی: این پرسشنامه نیز وضعیت عادات غذایی افراد را بر اساس مواردی همچون سرعت غذا خوردن، مصرف دسر یا میوه بعد از غذا، مصرف انواع نوشیدنی‌ها هنگام غذا و... مورد بررسی قرار می‌دهد. این پرسشنامه محقق ساخته دارای ۲۴ سوال می‌باشد که مورد تایید انجمن بهداشت، ایمنی و محیط زیست است و دارای ضریب آلفای کرونباخ $\alpha = 0.78$ می‌باشد.

پس از توجیه آزمودنی‌ها با شرایط و نحوه انجام تحقیق، ابتدا داوطلبین فرم رضایت‌نامه کتبی را امضا نمودند، پس از آن پرسشنامه مشخصات عمومی توسط داوطلبین تکمیل گردید. افراد سیگاری و افرادی که دارای بیماری‌های اندوکرینی، دیابت، ناراحتی‌های قلبی عروقی و مزم و یا ورزشکار بودند از مطالعه حذف گردیدند. در مرحله بعدی از داوطلبین خواسته شد پرسشنامه استاندارد مزاج را که به منظور تشخیص مزاج افراد به کار می‌رود تکمیل نمایند. سپس از آزمودنی‌ها خواسته شد پرسشنامه محقق ساخته ۲۴ سوالی عادات غذایی را تکمیل کنند.

تجزیه و تحلیل آماری

تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم افزار spss نسخه ۱۹ انجام شد و برای تعیین میانگین و انحراف معیار از آمار توصیفی و برای بررسی همبستگی نمرات نیز از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد سطح معنی داری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها:

ویژگی‌های فردی آزمودنی‌ها در جدول ۱ ارائه شده است. و نشان می‌دهد که، از ۲۸۰ آزمودنی که در تحقیق حضور داشتند ۳۶/۴ درصد مرد و ۶۳/۶ درصد زن بودند. دامنه سنی پاسخ دهندگان از ۲۰ تا ۲۹ سال بود. نمره گرمی و سردی مزاج آن‌ها $41 \pm 2/49$ و نمره تری و خشکی مزاج آن‌ها $96 \pm 0/34$ می‌باشد. همچنین نمره عادات غذایی آن‌ها $91 \pm 9/51$ (-۱۰/۶۷) می‌باشد. همبستگی بین گرمی و سردی مزاج با نمره عادات غذایی برابر با ۰/۱۶ و همبستگی بین تری و خشکی مزاج با نمره عادات غذایی برابر با ۰/۱۹ می‌باشد. مدل رگرسیون نشان داد که بین عادات غذایی دانشجویان غیر-ورزشکار با نوع مزاج به طور کلی ارتباط معنی‌داری وجود دارد ($f(2, 266) = 3.575, p = 0.029, R^2 = 0.019$). بدین معنی که گرمی و سردی و تری و خشکی مزاج قادر به پیش بینی عادات غذایی جوانان غیرورزشکار می‌باشند. نتایج آزمون تحلیل رگرسیون در جدول ۲ نشان داده شده است. براساس اطلاعات جدول ۲ ضریب مربوط به گرمی و سردی مزاج ($\beta = 0/161, t = 2/655, P = 0/008$) برای حضور در معادله پیش بینی نمره عادات غذایی دانشجویان غیرورزشکار از لحاظ آماری معنادار است اما ضریب مربوط به تری و خشکی از لحاظ آماری معنادار نیست ($P > 0/05$) ضریب به دست آمده نشان می‌دهد که در پیش بینی نمره عادات غذایی در دانشجویان غیرورزشکار، گرمی و سردی مزاج نسبت به تری و خشکی مزاج عامل پیش بینی کننده منفی عادات غذایی است. بدین معنی که گرمی مزاج پیش بینی کننده منفی عادات غذایی است.

جدول ۱. ویژگی‌های فردی آزمودنی‌ها

تعداد	سن	قد	وزن	شاخص توده بدنی (BMI)	نمره سردی و گرمی	نمره تری و خشکی
۲۸۰	$21/78 \pm 2/18$	$170/33 \pm 7/83$	$65/12 \pm 7/18$	$21/48 \pm 2/14$	$16/49 \pm 2/41$	$41/03 \pm 0/96$

جدول ۲. نتایج آزمون تحلیل رگرسیون عادات غذایی دانشجویان غیر ورزشکار

P	T	β	B(S.E)	
*۰/۰۰۸	۲/۶۵۵	-۰/۱۶۱	۰/۲۴۰±۰/۶۳۶	گرمی و سردی مزاج
۰/۸۴۰	۰/۲۰۳	۰/۰۱۲	۰/۶۰۱±۰/۱۲۲	تری و خشکی مزاج

بحث و نتیجه گیری:

نتایج تحقیق حاضر نشان داد بین مزاج و عادات غذایی فرد از نظر آماری ارتباط معناداری وجود دارد یعنی هر چه مزاج فرد گرم تر باشد نمره عادات غذایی آن بدتر و بیشتر است. گرچه تحقیقی در خصوص موضوع تحقیق یافت نشد اما در خصوص مزاج تحقیقاتی به شرح زیر یافت شد در تحقیقی که با موضوع ارتباط بین ماهیت سرد و گرم بودن مواد غذایی و محتوای مواد تغذیه ای انجام شد این نتایج بدست آمد که چربی، کربوهیدرات و سلنیوم دارای ماهیت گرم و آهن و مس دارای ماهیت سرد هستند. همچنین این تحقیق پیشنهاد می کند محتوای سرد و گرم بودن مواد تشکیل دهنده ماده غذایی می تواند ماهیت کلی غذا را از لحاظ سردی و گرمی مشخص کند (۲۲). همچنین در تحقیقی که شهابی و همکاران در سال ۲۰۰۸ با موضوع بررسی سیستم نوراندوکرینی و الگوی سائتوکاینی افراد دارای مزاج های سرد و گرم انجام دادند. نتیجه گیری کردند که افراد گرم مزاج دارای فعالیت سیستم عصبی سمپاتیک محیطی بیشتر و فعالیت سمپاتیک فوق کلیوی، فعالیت کروتیکوستروئید فوق کلیوی و فعالیت سیستم عصبی پاراسمپاتیک کمتری نسبت به افراد سرد مزاج هستند (۲۳) که این تحقیق خود نشان دهنده این موضوع می باشد که با توجه به بالاتر بودن فعالیت سیستم عصبی سمپاتیک محیطی در افراد دارای مزاج گرم نسبت به افراد سرد مزاج، این افراد عجل و شتاب زده هستند و شاید بتوان گفت که این عجل بودن نیز بر روی کیفیت عادات غذایی تاثیر دارد.

علاوه بر این در تحقیقی که توسط اندرسون و همکاران در سال ۲۰۰۵ با موضوع مزاج کودکی نمی تواند ترکیب بدن نوجوانی را در دختران پیش بینی کند انجام شد نتایج نشان دادند که مزاج کودکی برای یک دوره کوتاه می تواند پیش بینی

کننده ترکیب بدن در دختران باشد (۲۴) ولی به طور کلی نمی توان برای طولانی مدت پیش بینی کننده ترکیب بدن نوجوانی در دختران باشد. همچنین در تحقیقی که توسط اندرسون و همکاران در سال ۲۰۰۴ با موضوع ارتباط بین مزاج، هزینه انرژی غیراستراحتی، ترکیب بدن و فعالیت بدنی در دختران انجام شد نتایج نشان دادند که بین هزینه انرژی غیراستراحتی و مزاج گرم (پرکالری بودن) ارتباط مستقیمی وجود دارد و تحقیق پیشنهاد می کند که پرکالری بودن (مزاج گرم) می تواند نقش مهمی را در جلوگیری از گسترش چاقی ایفا کند. (۲۵)

ازاینرو با نگاهی به ویژگی های جسمانی و روانی افراد گرم مزاج نشان می دهد که این افراد دارای خصوصیات از جمله عجل، شتاب زده، بی تاب، کم حوصله، گوارش قوی می باشند (۲۶). با توجه به این که پرسشنامه عادات غذایی مواردی همچون سرعت غذا خوردن، مدت زمان غذا خوردن، جویدن کامل غذا و موارد این چنینی را بررسی می کند طبیعی به نظر می رسد که که افرادی که گرم مزاج تر هستند با توجه به خصوصیات ذاتی که در وجودشان قرار دارد این گونه رفتارهای غذایی را از خود بروز دهند و بلعکس افرادی که سرد مزاج تر هستند دارای ویژگی هایی همچون آرام، صبور، گوارش ضعیف و فعل و انفعالات روانی و زیستی ضعیف و ناقص می باشند (۲۶) به عنوان مثال حدود ۴۳ درصد افراد گرم مزاج غذا را در مدت ۵ تا ۱۵ دقیقه میل می کنند و یا اینکه ۳۵ درصد از افراد گرم مزاج غذای خود را بیشتر اوقات به طور کامل نمی جویند. از جمله عوامل موثر بر عادات غذایی را می توان به دو دسته تقسیم بندی کرد اول عواملی که مربوط به محیط اطراف فرد از جمله وضعیت اقتصادی - اجتماعی (۱۳)، میزان سواد (۱۴) و یا میزان آگاهی تغذیه ای (۱۵) می باشد که از حیطه کنترل فردی خارج می باشد ولی دسته دوم عواملی که مربوط به خود فرد

شان ابراز می‌دارند و بی‌تردید بدون مشارکت آنان این پژوهش امکان‌پذیر نبود.

می‌باشد و این موارد را می‌توان جزو ویژگی‌های شخصیتی و رفتاری فرد در نظر گرفت و چون طبق نظر اساتید طب سنتی مزاج جزو ویژگی‌های شخصیتی فرد می‌باشد و هرکسی مزاج منحصر بفردی دارد (ناصری، ۲۰۰۴) لذا با توجه به نتایج تحقیق شاید بتوان توصیه‌های غذایی را مبتنی بر نوع مزاج افراد تنظیم نمود ولی با توجه به عدم وجود تحقیقات کافی در این زمینه اظهار نظر و توصیه قطعی نیاز به تحقیقات بیشتری در این زمینه دارد.

تشکر و قدردانی:

بدین وسیله نویسندگان مقاله مراتب تشکر و قدردانی خود را از کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان و همچنین جناب آقای محمد مهدی صفری بابت کمک ارزنده-

References:

1. Spear BA. Nutrition in adolescent: Food, Nutrition and Diet Therapy. ed t, editor: Philadelphia: Saunders company; 2004.
2. Butte NF, Fox MK, Briefel RR, Siega-Riz AM, Dwyer JT, Deming DM, et al. Nutrient intakes of US infants, toddlers, and preschoolers meet or exceed dietary reference intakes. *Journal of the American Dietetic Association*. 2010;110(12):S27-S37.
3. Jürschik P, Torres J, Solá R, Nuin C, Botigué T, Lavedán A. High rates of malnutrition in older adults receiving different levels of health care in Lleida, Catalonia: An assessment of contributory factors. *Journal of Nutrition for the Elderly*. 2010;29(4):410-22.
4. Electrolytes IoMPoDRif, Water. DRI, dietary reference intakes for water, potassium, sodium, chloride, and sulfate: National Academy Press; 2005.
5. Shokrollahi P, Rivaz M, Robatjaze M. Prevalence of risk factors of osteoporosis in post-menopausal women in Shiraz, southern Iran. *Iranian Red Crescent Medical Journal*. 2008;2008(3):193-6.
6. Azadbakht L, Esmailzadeh A. Dietary and non-dietary determinants of central adiposity among Tehrani women. *Public health nutrition*. 2008;11(05):528-34.
7. Azadbakht L, Esmailzadeh A. Dietary diversity score is related to obesity and abdominal adiposity among Iranian female youth. *Public health nutrition*. 2011;14(01):62-9.
8. Azadbakht L, Surkan PJ, Esmailzadeh A, Willett WC. The Dietary Approaches to Stop Hypertension eating plan affects C-reactive protein, coagulation abnormalities, and hepatic function tests among type 2 diabetic patients. *The Journal of nutrition*. 2011;141(6):1083-8.
9. Dapi LN, Hörnell A, Janlert U, Stenlund H, Larsson C. Energy and nutrient intakes in relation to sex and socio-economic status among school adolescents in urban Cameroon, Africa. *Public health nutrition*. 2011;14(05):904-13.
10. Pérez DF, Ruiz LM, Bouzas P, Martin-Lagos A. Nutritional status in elderly patients with a hip fracture. *Nutricion hospitalaria*. 2009;25(4):676-81.
11. Kimiagar M, Pourshams A, Majd SK, Gogiani G, Jaafari E, Semnani S, et al. Vitamin deficiency in Golestan Province, northern Iran: a high-risk area for esophageal cancer. *Archives of Iranian medicine*. 2010;13(5):391.
12. Immink MD, Sanjur D, Burgos M. Nutritional consequences of US migration patterns among Puerto Rican women. *Ecology of Food and Nutrition*. 1983;13(3):139-48.
13. Soheyliazad AK, E. A. The relationship between nutritional status and age at puberty in girls 11-14 year old students in the city of Tehran and the holy city of Rabat. *Proceedings of the 7th Iran nutrition congress; gilan2004*.
14. Honarpisheh A, Hafizi A, Arbabi M, Sharifi H. Economic indices and malnutrition in children. *Feyz Journal of Kashan University of Medical Sciences*. 2002;6(1):83-8.
15. Kargarfard M, HR. S. Nutrition knowledge and dietary habits of the student-athlete in track and field. *Journal of Sports Sciences*. 2006;1(4):81-95.

- 16.Naseri M, Rezaizadeh H, Choopani R. General overview of Traditional Medicine. 1, editor: Nashre Shahr; 2010.
- 17.Kord Afshari GH, Mohhamdi Kenri H, S E. Nutrition in Iranian Islamic Medicine: NaslNikan". 17th ED; 2008.
- 18.Chiappelli F, Prolo P, Cajulis OS. Evidence-based research in complementary and alternative medicine I: history. Evidence-based Complementary and Alternative Medicine. 2005;2(4):453-8.
- 19.Naseri M, Rezaeiazdeh H, Taheripناه T, Naseri V. Temperament theory in the Iranian traditional medicine and variation in therapeutic responsiveness, based on pharmacogenetics. Journal of Islamic and Iranian traditional medicine. 2010;1(3):237-42.
- 20.Naseri M. Traditional Iranian Medicine and its development using the WHO guidelines. Daneshvar Medical Journal. 2009;52:5-71.
- 21.Mojahedi M, Naseri M, Majdzadeh R, Keshavarz M, Ebadini M, Nazem E, et al. Reliability and validity assessment of Mizaj questionnaire: a novel self-report scale in Iranian traditional medicine. Iranian Red Crescent Medical Journal. 2014;16(3).
- 22.Liu C, Sun Y, Li Y, Yang W, Zhang M, Xiong C, et al. The relationship between cold-hot nature and nutrient contents of foods. Nutrition & Dietetics. 2012;69(1):64-8.
- 23.Shahabi S, Hassan ZM, Mahdavi M, Dezfouli M, Rahvar MT, Naseri M, et al. Hot and Cold natures and some parameters of neuroendocrine and immune systems in traditional Iranian medicine: a preliminary study. The Journal of Alternative and Complementary Medicine. 2008;14(2):147-56.
- 24.Anderson SE, Bandini L, Must A. Child temperament does not predict adolescent body composition in girls. International journal of obesity. 2005;29(1):47-53.
- 25.Anderson SE, Bandini L, Dietz W, Must A. Relationship between temperament, nonresting energy expenditure, body composition, and physical activity in girls. International journal of obesity. 2004;28(2):300-6.
- 26.Ibn Sina H. Al-qanun Fi'l-Tibb [canon of medicine]: New Dehli: Jamia Hamdard; 1993.